

AZ ADONYI VÁROSI KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE- kivonat

A könyvtár „előélete”

Az 1867-es kiegyezés teret nyitott a lakosság szabad társadalmi önszerveződése számára. Ez a társadalmi folyamat Adonyban is végbement.

Az 1869. október 1-jével megalakult Adonyi Polgári Kört rövid idő alatt nagy dinamizmussal követte sok általános vagy szakmacsoportos, művelődési-önművelő közösség is.

Az 1869-1946 közötti időben az alábbi egyesületekről, körökről rendelkezünk információval:

- 1869. Adonyi Polgári Kör
- 1870. Adonyi Segély Egylet
- 1875. Adonyi Dalárda, Dunaadonyi Dalegylet
- 1877. Önkéntes Tűzoltó Egylet
- 1881. Adonyi Olvasókör
- 1882. Adonyi Korcsolyázó Társaság
- 1889. Adonyi Olvasókör
- 1890. Adonyi Népkör
- 1895. Dunaadonyi Katolikus Népkör
- 1897. Dunaadony Római Katolikus Temetkezési Egylet
Dunaadonyi Magyar Ifjúsági Önképző Kör
- 1899. Dunaadonyi Olvasókör
Dunaadonyi Kőművesek és Ácsok Önművelődési Köre
Dunaadonyi Római Katolikus Ének-és Zeneegyesület
- 1901. Dunaadonyi Chevra Kadisha Izraelita Szent Egylet
- 1903. Dunaadonyi Katolikus Népkör
Dunaadonyi Római Katolikus Polgári Népkör
- 1907. Adonyi Izraelita Fiók Hitközség
Adonyi Római Katolikus Ifjúsági Egylet
- 1911. Adonyi Kaszinó
- 1920. Adonyi Gazda Szövetség /Gazdakör/
Földművelős szövetsége

Adonyi Levente Egyesület

- 1925. Adonyi Nemzeti Kaszinó
- 1928. Országos Stefánia Szövetség Adonyi Fiókja
- 1929. Magyar Vöröskereszt Egylet Adonyi Fiókja
- 1930. Adonyi Polgári Lövész Egylet
- 1931. Adony és Környéke Általános Ipartestület
Békéltető Bizottsága
- 1932. Adony és Környéke Általános Ipartestülete.
- 1935. Adonyi Polgári Iskola Társulat
Adonyi Faluszövetség
- 1940. Magyar Tűzharcosok Szövetsége Adonyi Csoportja
- 1941. Országos Egészségvédelmi Szövetség Fiókja
Adonyi Katolikus Agrárfjúság Legényegylet
Adony és Környéke Vadász Egyesület
- 1943. Adonyi Nemzeti Munkaközpont.
- 1946. Adonyi Vadász Társaság¹

A két Adonyi Olvasókört ill. a Dunaadonyi Olvasókört (1881, 1889, 1899) szellemiségében joggal tekinthetjük a mai könyvtár alapjainak. Említést érdemel a két olvasókör kapcsán (1881, 1889), hogy a másodikat azért hozták létre, hogy a távolabbi utcákban lakóknak ne kelljen annyit gyalogolniuk, ha olvasni szeretnének.

Id. Stéfely Mihály könyvtáros feljegyzése alapján megtudhatjuk, hogy Adonyban 1945 előtt az alábbi könyvtárak működtek a településen. Az adatokat idősebb könyvtári tagok beszámolója alapján szerezte.

1. Iparos Kör könyvtára, kb. 200-300 kötettel,
2. Faluszövetség könyvtára kb. 100-150 kötettel
3. Építómunkások helyi szakszervezete kb. 300 kötettel
4. Úri Kaszinó 300-400 kötettel

¹ Adony Millenniumi Képeskönyve, Adony 2000, 54.

A könyvtárakat csak az egyes körök tagjai használhatták, idegenek nem kölcsönözhettek. Tagdíj vagy kölcsönzési díj nem volt. Sajnos az olvasók számáról az éves forgalom tekintetében nem maradtak fenn adatok.

Az említett könyvtárak anyaga a négy hónapos front alatt teljesen megsemmisült, valószínűleg a helyi lakosság széthordta, jórészt eltűzelte.

Egyedül a Faluszövetség könyvtárából maradt fenn egy töredék, amelyből 41 kötetet átadott a később létesített Községi Könyvtárnak.

A könyvtár épülete²

A könyvtár fennállása óta a volt Zichy-kastély épületében működik, természetesen az évek hosszú során az épületen belül többször változtatta a helyét.

Az épület 1820 körül épült, földszintes 1500 m² alapterületű, dísztelen klasszicista épület, amely előbb a Zichy család uradalmi tisztartóságaként, majd ispotályként, s végül 1880-as teljes újjáépítése után családi kastélyként funkcionált. Az államosítást követően került községi használatba óvodaként, majd többszöri átalakítás során Művelődési Házként. Később aztán itt nyert elhelyezést a könyvtár is.

Az épület közvetlenül a főútvonal mellett helyezkedik el, mögötte több hektáros parkkal, benne szabadtéri színpad, sportpályák (tenisz, kézilabda, röplabda, labdarúgó) található. Az épülethez részben betonozott hátsó udvar ill. parkoló csatlakozik.

A Népkönyvtártól a Városi Könyvtárig

A Vallási- és Közoktatási Minisztérium 1948. június 26-án keltezett értesítése szerint 1947 májusától a Népkönyvtárakat Szervező Országos Bizottság népkönyvtárat küldött a községbe. Az állománya mindössze 200 kötet, az olvasók száma 25 fő volt.

A Székesfehérvári Körzeti Könyvtár Adonyban 1950 novemberében létesített népkönyvtárat. A helyi szervezőmunkát Zsakay Kálmán népművelési ügyvezető végezte, akinek gondoskodnia kellett könyvtár elhelyezéséről és a könyvtáros személyéről. Erről az eseményről rendelkezésünkre áll a következő jelentés:

² 2. sz. melléklet: Épület –és könyvtári alaprajz, épületről utcai kép és könyvtári egységek

„A körzeti könyvtár népkönyvtára

Tárgy: Népkönyvtár létesítése

A könyvtár elhelyezésére legalkalmasabb hely jelenleg a még rendezés alatt álló párthelyiség, amely egyúttal a tömegszervezetek rendelkezésére is áll majd és amely a volt kastélyban helyezték el. Javasolt könyvtáros Rupa László DISZ vezetőségi tag. A pártszervezet hajlandó saját szekrényét átmenetileg a könyvtár rendelkezésére bocsátani.

Adony, 1950. nov.22. Zsakay Kálmán népművelési ügyvezető”³

1951 januárjában Mácsai Lajosné – Székesfehérvári Körzeti Könyvtár vezetője – jelentése szerint a könyvtárt a községi tanácsházban helyezték el. Ebből a jelentésből megtudhatjuk az is, hogy a könyvtárba kétféle folyóiratot rendeltek, az Irodalmi Újságot, és a Könyvbarát folyóiratot.⁴

A Népkönyvtár anyagát 1954-ben beépítették a Községi Könyvtár állományába. A két dátum között eltelt időszakról sajnos több adatot nem találtam.

A Leltári napló első bejegyzése is 1954. május 25.

A Népkönyvtár állománya ekkor 548 kötet volt.

Az átvételi jegyzőkönyv szövege a következő:

„1954. június 2-án Az Adonyi Községi Könyvtár megalakulásához:

A Népkönyvtártól átvett könyvállományt tartalmazza eddig a számig (528). Az állomány részben a Megyei Könyvtárból, részben a Járási Könyvtárból, részben pedig a község különböző szervezeteitől gyűlt össze. Benne van még az az anyag is, amelyet a népkönyvtár által elvesztett könyvekért kapott a járás és a megye.

A leltárkönyv pontos vezetéséért felelős Hajdú István községi könyvtáros.

1954. VI. 2. Venesz Béla Járási Könyvtár vez.

Hajdu István”

A könyvtár fenntartója az Adonyi Községi Tanács.

A leltári napló tanúsága és a könyvtárosok gyakori cserélődése alapján arra következtethetünk, hogy a könyvtár működését és fejlődését senki sem tekintette szívügyének. Minőségi változás csak 1958-tól következett be, amikor id. Stéfely Mihály vette át a könyvtár irányítását. Ezután közel tíz évig nyomon követhető a könyvtár tevékenysége, gazdagodása.

1964-ben a Községi Könyvtáron kívül három fiókkönyvtár működött: az „Erdért” Vállalatnál 1961 ősze, a Szentmihály pusztai 1962. február 12-e, Alsócikolán pedig 1966 óta.

³ <http://www.vmmk.hu/Kegli/valogatott.htm>, 2008. 04. 19.

⁴ U.o.

1964-ben a könyvtár neve: Községi Könyvtár, az Adonyi Községi Tanács felügyelete alá tartozott. Fenntartásáról a tanács a községi költségvetés keretén belül gondoskodott. A szakmai, módszertani irányítást a dunaújvárosi járási könyvtár végezte.

A hetvenes évek könyvtári munkájáról a dunaújvárosi járási könyvtár beszámolóiból szerezhetünk ismereteket:

Az 1972. évi jelentés alapján „a 3802 lakosú község könyvtárának fenntartója a művelődési ház, majd 1973. január 1-jétől költségvetésileg átkerült a tanácshoz. A tárgyi feltételek megfelelőek, a személyi feltételek azonban nem egyenletesen biztosítottak.”

A későbbi évek beszámolói az elmarasztalásoknál nem említik Adonyt. Néha dicsérik az akkori könyvtáros munkáját. Olvasási pályázaton vesznek részt, előadássorozatokat szerveznek Fejér megyei írókkal, költőkkel. A nyilvántartások naprakész állapotban vannak.

Az 1976-os jelentés sem a könyvtáros munkáját marasztalja el, hanem a könyvtár állapotát: „megrepedeztek a falak, évek óta nem festettek, fűteni hol lehet, hol nem. Évek óta húzódik a könyvtár költöztetése, a mostani helyiséget ezért nem teszik rendbe [...] A hosszú évek óta tartó személyi bizonytalanság most is a legnagyobb hiányosságok egyike. Adonyban, mint minden évben, 1976-ban is volt könyvtárátadás. A kézikönyvtárból sok alapvetően fontos mű hiányzik.”

Az 1977. évi jelentés szerint jó a folyóirat és napilap állománya, bár hiányolja, hogy az Eseménynaptárt nem járatták. Rendszeresen készítene könyvkiállítást, irodalmi esteket szerveznek:

- november 14. Ladányi-est /megjegyzés: jól sikerült/
- december 1. Ady-est. Fellépett Sebestyén Zoltán előadóművész, a helyi irodalmi színpad Tóth István magyartanár vezetésével.

Folyamatosan épül a katalógus.

Az 1978-as jelentés arról számol be, hogy a járásban csökkent az olvasók száma, ezzel szemben az új könyvtáros (Vágó Árpádné) lelkiismeretes munkája következményeképpen Adonyban jelentős emelkedés tapasztalható, különösen a 14 éven felüli olvasók körében.

Részt vettek a Kell a jó könyv pályázat rendezvénysorozatán, a mezőgazdasági könyvhónap rendezvényein. Jól sikerült az ünnepi könyvhét, amelyen Jókai Annát fogadták. 1979-ben újabb író-olvasó találkozót szerveztek Szilágyi Vilmostal, előadói estet Tóth Titusz előadóművésszel. Hasonló volt a helyzet 1982-ig.

A beszámolókból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a község lakosságában mindig volt igény a művelődésre, bár a mostoha körülmények ezt gyakran akadályozták. Egy-egy agilis könyvtáros fel-fellendítette a könyvtár munkáját.

1982. szeptemberétől összevonták az iskolát, óvodát, könyvtárat, művelődési házat és a tömegsport mozgalmat. Az összevont intézmény Általános Művelődési Központ (továbbiakban ÁMK) nevet kapott. A könyvtár neve is változott: Adonyi Általános Művelődési Központ Könyvtára. Ezzel az összevonással a könyvtár munkája megsokszorozódott, feladatai növekedtek.

A könyvtár fenntartója a továbbiakban nem a Községi Tanács, hanem az ÁMK. Ekkor a könyvtár általános felügyelete az Adonyi ÁMK közművelődési igazgató helyettese, szakmai felügyelete pedig a dunaújvárosi MMK Könyvtára. A könyvtárnak most már nemcsak a feladatai, hanem a lehetőségei is bővültek. A könyvtárosok fluktuációja egyelőre folytatódik 1987-ig. Ekkor kezdi tevékenységét Varga Tiborné. Személyével a fluktuáció megáll, a körülmények is normalizálódnak.

Az integráció pozitív hatást gyakorolt a község művelődésére. A könyvtári állományt tervszerűen fejlesztették, a könyvtár helyiségei végre megfelelték a megnövekedett igényeknek, a nyitvatartási idő is növekedett, a könyvtárközi kölcsönzés is fellendült – bár később lanyhult. Az iskolában folyó oktató-nevelő munkát a kötelező olvasmányok, a kézikönyvek beszerzésével, könyvtári órák lebonyolításával, vetélkedők, író-olvasó találkozók, előadások szervezésével segítette.

Én 1996-tól veszek részt a könyvtári munkában, a további tevékenységről tehát saját tapasztalatom alapján tudok beszámolni.

Intézményünket, a Községi- Kulturális Központ és Könyvtárt az Adonyi Nagyközség Önkormányzata Képviselőtestülete alakította át 1999-ben, mint az ÁMK jogutódját. A könyvtár közművelődési könyvtári tevékenységet lát el. Teljesíti a nyilvános könyvtári 1997. évi CXL. törvény által megszabott feladatait.

Az igények figyelembe vételével folyamatosan gyarapítja állományát, kihasználja a lehetőségeket.

2004-ben Adony városi rangot kapott, tehát könyvtárunk városi könyvtár lett. Ebből kifolyólag több pályázati lehetőséggel élhetünk, növekedett a szolgáltatások száma.

2007-ben átvettük az iskolai könyvtár feladatait is, ismét nagyobb mértékben segítjük az oktató-nevelő munkát /könyvtári órák, speciális folyóiratok, könyvtári játékok stb./

A könyvtár személyi feltételeinek alakulása

A járási beszámolók és jelentések arról tanúskodnak, hogy a könyvtár igen szerény körülmények között kezdte meg a tevékenységét. Az intézmény működése során nagyon gyakran történt személyi változás, amely hátrányosan befolyásolta a könyvtár működését.

A könyvtár szinte mindvégig „egyszemélyes” intézmény volt.

Az 1950 novemberében megalakult Népkönyvtár élére Rupa Lászlót jelölte ki Zsakay Kálmán népművelési ügyvezető a könyvtári feladatok ellátására. Róla a későbbiekben semmi nyom nincs. Az 1951-54. évek közötti könyvtári életről semmilyen anyagot nem találtam, csupán annyit, hogy 1952-ben a könyvtáros Mészáros István tanító volt.

A községi könyvtár alapítását követően 1954-től 1958-ig többször történt személyi változás. 1954. június 2-től Hajdu István, 1954. augusztusától Ördög Katalin, 1955. május 5-étől 1956. január 17-ig Bartos Katalin, majd 1956. februárjától Farkas Margit, 1958-tól 1967-ig id. Stéfely Mihály volt a könyvtáros. Az utóbbi a Községi Tanács megbízásából nyugdíjasként vezette a községi könyvtárat.

Az ő vezetése alatt sokat fejlődött a könyvtár. Jelentősen megnőtt a könyvtár állománya és az olvasók száma. Pontosan, precízen vezette a Leltári naplót és a Munkanaplót.

Lengyel Erzsébetnek a Dunaújvárosi Járási Könyvtár instruktorának véleménye szerint „A könyvtáros ügyes, ajánlásaival is segíti minden olvasó igényét [...] A könyvtárt – mint mindig – rendben találtam.”

A másik meghatározó személyiség a könyvtár életében Vágó Árpádné, aki több éven keresztül látta el a feladatokat. Az 1980-as járási jelentés alapján tevékenysége alatt „megbízható, hozzáértő ember dolgozott a könyvtárban”

Az 1982-ben megalakult ÁMK során a könyvtár feladatai megnövekedtek, és sürgetőbbé vált egy másodállású könyvtáros foglalkoztatása. Ekkor a könyvtáros Fehér Mária /szakképzett/, akinek rengeteg hiányosságot kellett pótolnia: katalógus építése, törölt könyvek katalógus kártyáinak kiszedése stb. Tervei között szerepelt az óvodával, az iskolával való jó kapcsolat kiépítése, rendezvények szervezése, az olvasók létszámának növelése is. A járási instruktor véleménye szerint „a könyvtáros a vele szemben támasztott magas követelményeknek meg tud felelni, érdeklődése, szakképzettsége, képessége megvan hozzá.”

Én 1996-ban vettem át a könyvtárosi feladatokat Majer Istvánnétól, aki szintén szakképzett könyvtáros volt. Tizenkét éve vagyok az intézmény könyvtárosa, és úgy érzem, hogy ez idő

alatt sokat fejlődött a könyvtár. Megnőtt az olvasók száma, az állomány minőségileg sokat javult, szolgáltatások száma nőtt /könyvtárközi kölcsönzés (ODR), házhozszállítás, felolvasás, számítógép-használat, Internet-klub, a könyvállomány számítógépes feldolgozása, EBSCO stb./

A fenntartó által nyújtott költségvetési keretet pályázatokkal próbáljuk kiegészíteni meglehetősen sikerrel, így gazdagítjuk a könyvtár állományát és bővítjük a szolgáltatásokat.

2007-ben a városi könyvtár átvette az iskolai könyvtár feladatait is, ezért a személyi állomány Stanczelné Nagy Piroska személyével két főre bővült.

Dolgozatom mellékleteként elkészítettem a könyvtárosok névsorát⁵ kezdetektől napjainkig.

AZ ADONYI VÁROSI KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROSAINAK NÉVSORA KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG

NÉV	DÁTUM
AMBRUS IMRE	1972.07.10 -1972.12.30
ANTAL JÓZSEF / Szentmihálypuszta, fiókkönyvtár/	1965
BÁDER TIBORNÉ	1980.12.23 – 1982.06.30.
BALHEGY GABRIELLA	1986.07.23. – 1986.09.22.
BARTOS KATALIN	1955.05.05 -1956.01.01.
CSIBI KÁROLY	1984.10.30. – 1985.03.05.
ERDÉLYI ISTVÁNNÉ	1974.05.31. – 1975.10.23.
FARKAS MARGIT	1956.02. ? -1958.05.15.
FARTELJ GYÖNGYI	1986.09.22. – 1989.02.14.
FEHÉR MÁRIA	1982.06.30.- 1984.10.26.
HAJDU ISTVÁN	1954.06.02.-1955
KORBÁCS JÚLIA	1967-1968
MAJER ISTVÁNNÉ	1989.02.14. – 1996.05.01.
MIKÓ ILDIKÓ	1972.12.30. - 1973.07.31.
NEICHL MIHÁLYNÉ	1975.10.30. – 1976.09.29. 1980.07.11 – 1980.12.23.
ÓNODINÉ SZABÓ KATALIN	1985.03.05. – 1986. 07.23.
ÖRDÖG KATALIN	1954. 08. ?- 1955. 05.05.
PAJERNÉ STREER KATALIN	1996.05.01-
PÁPAI ANNA MÁRIA /Szentmihálypuszta, fiókkönyvtár/	1962

⁵ 3. sz. melléklet

PLETSEK ERIKA	1976.09.29. – 1977.05.20.
SELYMES JÓZSEFNÉ /Alsózikola, fiókkönyvtár/	1966
STANCZELNÉ NAGY PIROSKA	2007.07.16.-
ID. STÉFELY MIHÁLY	1958.05.15 – 1967.07.30.
TARÓDI TAMÁS	1973.07.31. – 1974.05.31.
TITTEL KAMILLA	1987.05.06.
TÓTH IBOLYA	1968-1969?
USZTICS ERZSÉBET	1971.07.29-1972.07.10.
VÁGÓ ÁRPÁDNÉ	1977.05.20 – 1980.07.11.
VAJDA EDIT	1970.? -1971.07.29.
VALKAI GYÖRGY /"Erdét" Vállalat, fiókkönyvtár/	1962
VARGA TIBORNÉ	1989.02.14. -1994.